

BEMALINGSWERKTUIGEN VAN DEN HAARLEMMERMEERPOLDER.

Voor de drooghouding van den Haarlemmermeerpolder dienen drie stoompomptuigwerken: de Cruquius nabij het Spaarne, de Lijnden in de nabijheid der sluizen te Halfweg, en de Leeghwater aan de plassen bij de Kaag.

Eenige bijzonderheden omtrent die werktuigen zijn in den volgende staat vermeld:

	Leeghwater.	Cruquius of Lijnden.
Aantal ketels, Cornwalsche		10
" " Bouilleurs	5	
Spanning van den stoom lozen de dampkringsdrukking (in atmosferen)	3	3
Aantal pompen	11	8
Aantal pompen, waarmede gewoonlijk gewerkt wordt.	9	7
Middellijn der pompen	1.60 el	1.85 el
Gemiddelde hoogte van opbrengst	4.50 "	4.50 "
Twee stoomcylinders in elkander staande:		
de binnenste in middellijn	2.14 "	2.14 "
" buitenste " "	3.63 "	3.63 "
IJzerdikte van den binnencylinder	0.045 "	0.045 "
" " buitencylinder	0.038 "	0.038 "
Slaglengte der pompzuigers, overeenkomende met die van den stoomzuiger	2.85 "	2.85 "
Aantal slagen, dat de machine gewoonlijk maakt per minuut	6	6 tot 6½
De stoom werkt gewoonlijk met de volle spanning over ⅓ van de slaglengte, en wel onder den zuiger van den binnencylinder, wordt dan afgesloten en werkt verder bij uitzetting. Bij het dalen van de stoomzuigers bestaat er gemeenschap tusschen het onder-einde van den binnencylinder en de boven-einden van de beide cilindren, terwijl onder den zuiger van den buitencylinder voortdurend een luchtleiding is.		
De afgeveerde stoom wordt gecondenseerd.		
Aantal kub. ellen water door elke pomp per slag opgebracht	5	6½
Nuttig vermogen, dat de machine gewoonlijk uitoefent, in paardenkrachten	270	285

ZEEWERING.

De zeevering bestaat uit de dijkketen, die zich langs de westkust van het vasteland van Noord- en Zuidholland onafgebroken uitstrekt, van het zuidoende der Hondsbossche zeevering tot den Hoek van Holland.

Deze duinen worden, voor zoover zij binnen het Hoogheemraadschap Rijnland liggen, door dit waterschap onderhouden door helm- en stroeoplantingen en het stellen van ritschuttingen.

De lengte van de dijkketen van het zuidoende der Hondsbossche zeevering tot de grens der provincie Zuidholland is 45392 el; van de grens der provincie Zuidholland tot de doorgraving van den Hoek van Holland 47000 el.

De breedte is zeer verschillend, en bedraagt gemiddeld: ter hoogte van het dorp Zandvoort 3000 el, aan de grenscheidning der provincien 4000 "

ter hoogte van het dorp Noordwijkerhout "

Sedert het jaar 1843 wordt het strand van Kijkduin tot den Hoek van Holland jaarlijks gemeten. Hiertoe zijn op het strand op afstanden van 1000 el strandpalen geplaatst. De meting geldt zooveel den voet van het duin als de hoog- en laagwaterlijnen. De uitkomsten worden geregeld in daartoe bestemde registers bijgeschreven.

POLDERS, ENZ.

Polders. Op de kaart is de waterstaatkundige toestand geteekend. De administratieve indering is boven de kaart omschreven.

Hoogheemraadschap Rijnland. Zie voor de polders, die tot het Hoogheemraadschap behooren, de opgaven boven de kaart.

Het Hoogheemraadschap heeft te zijnen laste het onderhoud van eenige en het toezigt op al de werken, die behooren tot den algemeenen waterstaat van Rijnland, en heeft eenigermate toezigt over de huishoudelijke belangen van elken in het Hoogheemraadschap gelegen polder.

Tot de werken van Rijnlands algemeenen waterstaat behooren de dijken en, andere waterkeringen, onverschillig door wien deze worden onderhouden; de duinen, die op zijne kosten worden beplant; de gemeene boezem; de bruggen en eenige wegen.

Aan Dijkgraaf en Hoogheemraden is opgedragen het toezigt over veeveeningen en ontgrondingen.

De oprigting van het Hoogheemraadschap dagteekent reeds van voor 1255. Het tegenwoordig reglement van bestuur is vastgesteld bij Koninklijk besluit van 6 Julij 1857 (Staatsblad n°. 90).

DROOGMAKERIJEN.

De Haarlemmermeerpolder. Het sedert 1852 drooggemaakte Haarlemmermeer is ontstaan door de uitbreiding en vereeniging van verschillende kleine meren, als het Oude Haarlemmermeer, het Leidsche meer, het Oude meer en het Spieringmeer, welker gezamenlijke oppervlakte, volgens Tolstra, achtereenvolgens zou zijn geweest:

in 1531	5600 B.	in 1687	15410 B.
" 1591	10570 "	" 1740	16600 "
" 1647	14450 "	" 1808 was zij	17775 "

Leeghwater leverde het eerste volledige plan tot droogmaking in 1641, waarbij 160 molens, 4 hoog opmalende, werden noodig geacht.

Vele andere plannen werden ontworpen, waarvan echter geen tot uitvoering kwam. De stormen van November en December 1836 toonden op nieuw de hooge noodzakelijkheid aan tot betuigeling van het Haarlemmermeer; door het opgestuwde meerwater ontstond toen groote schade en werden veel polders overstromd.

Eindelijk werd de bedijking en droogmaking van deze plas vastgesteld bij de wet van 22 Maart 1839 (Staatsblad n°. 7).

Door de droogmaking werd de oppervlakte van Rijnlands boezem van bijna 22500 op ongeveer 4300 B. gebracht.

Later werd zij door de droogmaking van het Lutkemeer en den Oosteinderpolder tot 3550 B. verminderd.

De nadeelen van het verkleinen van Rijnlands boezem zijn opgeheven door het bouwen van 3 stoongemalen, tot het afmalen van den boezem, en door de verbetering van de uitwatering bij Katwijk; alsmede door het geven van ruime gelegenheid tot het inlaten van zoetwater uit den IJssel, bij het stoongemaal te Gouda.

De ringdijk der droogmakerij, lang 59500 el, thans hoog + 0.70 tot + 1.70, werd gesloten in het begin van Junij 1848. De droogmaking is geschied door middel van 3 stoompomptuigwerken: de Leeghwater, de Lijnden en de Cruquius. De Leeghwater begon te werken 7 Junij 1848, de Lijnden 1 April 1849 en de Cruquius 19 April 1849. Het Meer was droog tegen het einde van Junij 1852.

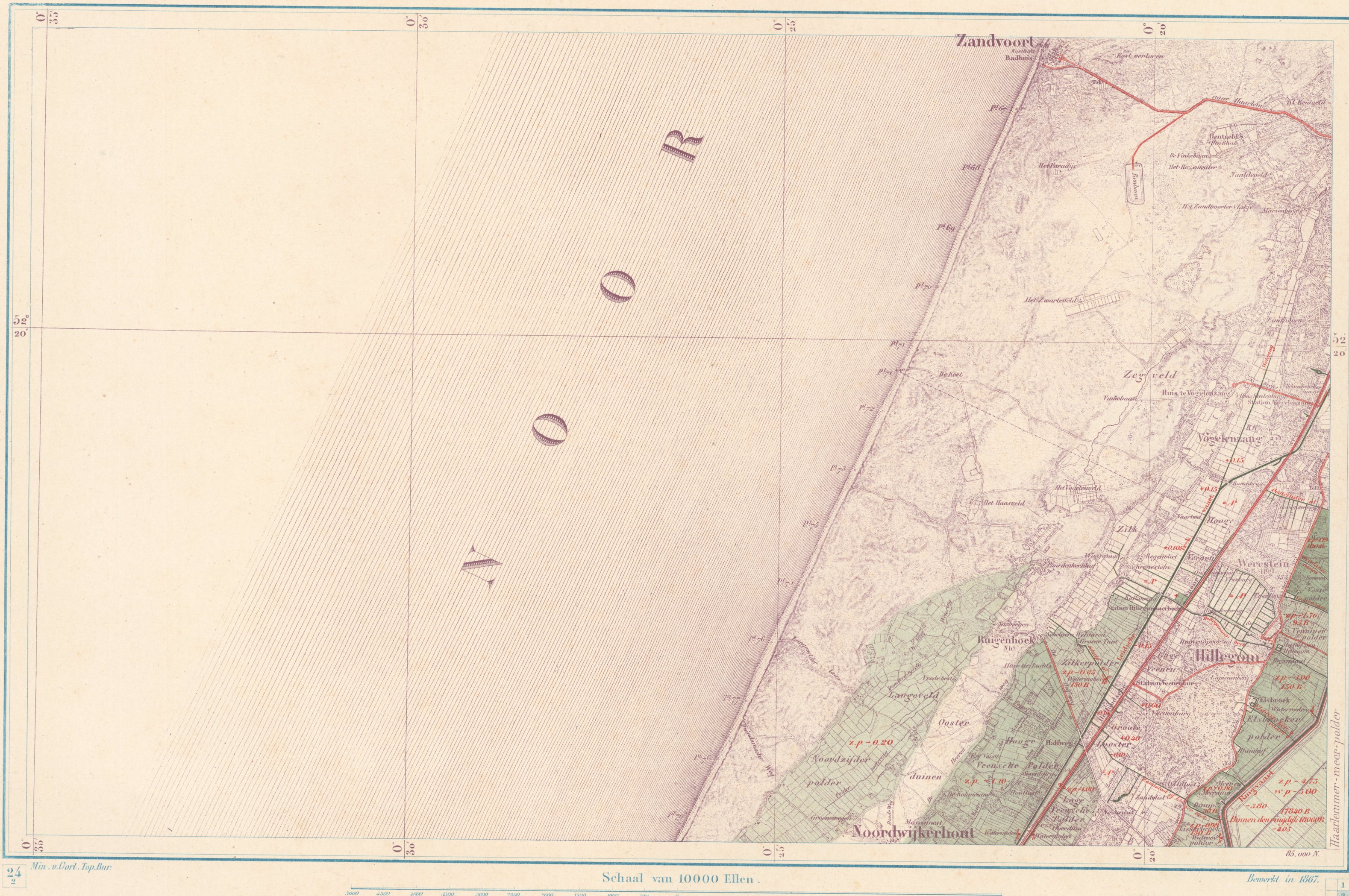
HILLEGOM.

2.

POLDERS DIE GEHEEL OF GEDEELTELIJK OP DE KAART VOORKOMEN.
Administratieve indering.

POLDERS ONDER HET HOOGHEEMRAADSCAP RIJNLAND.

- Noordholland.
- Haarlemmermeerpolder.
- Zuidholland.
- Vosse- en Weerlanerpolder.
- Vennipperpolder.
- Elsbroekerpolder.
- Meer- en Duinpolder.
- Lisserbroekerpolder.
- Lageveenschepolder.
- Hoogveenschepolder.
- Zilkerpolder.
- Noordzijderpolder

VERWIJZING.

Uitvoerige opgaven omtrent het beheer der polders, enz. en in het algemeene omtrent waterstaatsaangelegenheden worden gevouden in het werk: De zeeveringen en waterschappen van Noordholland door Mr. G. de Vries, Az. Haarlem, Johannes Enschedé en Zonen. 1864. en in de Beschrijving van den Waterstaat van het Hoogheemraadschap Rijnland door A. van Egmond. Nieuwe Verhandelingen van het Bat. Genootschap voor proef. wijsb. te Rotterdam, tweede reeks, eerste deel, tweede stuk. Bijzonderheden omtrent de droogmaking van het Haarlemmermeer vindt men in: De droogmaking van het Haarlemmermeer, door Jhr. Mr. Gevers van Endegeest.

TOELICHTING.

De polders op de kaart hebben de kleur van den boezem, waarop zij uitwateren, in verschillende tinten.

Polders, door een bies van donkerder tint omgeven, brengen het water niet regtstreeks op den boezem; maar eerst op een anderen polder, of op een gemeenschappelijke binnenboezem. De alzo bij elkander behoorende polders hebben gelijke tint.

Hooge gronden, boezem- en vlietlanden zijn niet gekleurd. Voorboezems van molens, al zijn zij ook door een sluisje met wachtdiur van den boezem gescheiden, zijn voorgesteld als tot dien boezem behoorende. Molensluisjes en inlaatdruikers zijn niet in het rood aangewezen.

Tot meer duidelijke aanwijzing van de boezemwateren zijn daarbij de benamingen in het rood gesteld.

VERKLARING DER TEEKENS.

- Schepradwatermolens.
- Duiker onder door een waterleiding.
- Zomerpeil van polders.
- Winterpeil van polders.
- Hoogtecijfers zonder voorafgaande letter zijn terreinshoogten.
- Straat-, grind-, schulpwegen, enz.
- Spoorwegen.

De grootte der polders is gegeven in Bunders, volgens meting op de kaart. Getallen, met het teeken + of - er voor geplaatst, geven hoogten aan in ellen boven of beneden Amsterdamsch peil (A.P.)

BOEZEMS.

Rijnlands boezem.

Oppervlakte van den boezem ongeveer 3550 B. Opperlakte der polders, die op den boezem uitwateren, ongeveer 77150 B. boezenland ongeveer 14200 B. (dingronden zijn hieronder niet begrepen). Ook ontvangt de boezem het water van het Grootwaterschap van Woerden.

De gemiddelde waterstand, over de tien jaren 1857 tot 1866, waargenomen aan de peilschaal te Oudeveering, was — 0.54.

Buitengewone standen van den boezem, gedurende de genoemde jaren:

11 November 1866	— 0.11
1 Julij 1858	— 0.89.

en vóór de droogmaking van het Haarlemmermeer:

Storm van 29 November 1836 {	Ooertoom . . . + 0.77.
	Oudeveering . . — 1.10.
Storm van 25 December 1836 {	Ooertoom . . . — 1.57.
	Warmond . . . + 0.92.

Stempelpcil — 0.57. Wanneer, tusschen 1 Maart en 1 September, de boezem daalt tot dit peil, wordt te Halfweg en te Katwijk de lozing belet; hetzelfde peil geldt voor het weder vrij laten der uitwatering.

Peil voor inlaten van water uit den IJssel, van 1 Mei tot 1 October, — 0.65. Maalpeil voor de polders ten zuiden van den Rijn — 0.27. De sluisen in den Hoogen Rijn dijk worden bij hoogen boezemstand dicht gezet.

De kaden langs den boezem hebben een hoogte van — 0.22 tot + 0.70. De boezem ontlaat zich op het IJ door vijf sluizen te Spaarndam, waarvan drie tevens schutsluizen zijn, en één uitsluitend bestemd is voor het stoongemaal; en door drie sluizen te Halfweg, waarvan één tevens voor het stoongemaal dient; op de Noordzee door de uitwateringsluis aan het einde van het Katwijkse kanaal;

en op den IJssel door vier sluizen te Gouda, waarvan twee tevens schutsluizen zijn, en één uitsluitend dient voor het stoongemaal.

Bij onvoldoende natuurlijke lozing, wordt de boezem afgemalen door drie stoomschepradwaterkuigen, waarvan één te Spaarndam, één te Halfweg en één te Gouda. De standen van den boezem, waarbij deze werktuigen in dienst worden gesteld, zijn:

in Januarij, Februarij en December . . .	— 0.37.
in Maart en November	— 0.42.
in April en October	— 0.47.
in Mei en September	— 0.52.
in Junij, Julij en Augustus	— 0.57.

STANDEN VAN HET BUITENWATER AAN DE UITWATERING-SLUIZEN VAN RIJNLANDS BOEZEM.

De gemiddelde waterstand, over de tien jaren 1857 tot 1866, is geweest:

In het IJ te Spaarndam.	{ de vloed + 0.10.
	{ de eb — 0.23.
In het IJ te Halfweg	{ de vloed + 0.08.
	{ de eb — 0.22.
In de Noordzee te Katwijk	{ de vloed + 0.85.
	{ de eb — 0.72.
In den IJssel te Gouda	{ de vloed + 1.02.
	{ de eb — 0.27.